

УДК 330(447)

УКРАЇНА Й УРСР: ДВІ ПАРАДИГМИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

ЄВСЄЄВА Г. П.^{1*}, *д-р н. держ. упр., проф.*КРИВЧИК Г. Г.^{2*}, *д-р іст. наук, проф.*

^{1*} Кафедра українознавства, Державний вищий навчальний заклад "Придніпровська державна академія будівництва та архітектури", вул. Чернишевського, 24-а, 49600, Дніпропетровськ, Україна, тел. +38 (0562) 46-94-98, e-mail: evseeva@i.ua, ORCID ID: 0000-0001-9207-6333

^{2*} Кафедра українознавства, Державний вищий навчальний заклад "Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна", вул. Лазаряна, 2, 49010, Дніпропетровськ, Україна, тел. +38(0562)373-15-79, e-mail: genn.crivchick@yandex.ua. ORCID 0000-0001-7504-4575

Анотація. Постановка проблеми. За територією і чисельністю населення Україна входить в число найбільших країн Європи. Дві третини України складають родючі чорноземи. Вона багата кам'яним вугіллям Донбасу, залізними й марганцевими рудами Придніпров'я, мармуром Закарпаття й Житомирщини. Понад 1 700 нафтоносних корисних копалин міститься в її надрах. Україна має потужну гірничу й кольорову металургію, електроенергетику, практично всі сучасні галузі машинобудування, включаючи й космічну, розвинуту харчову й легку промисловість, необхідні умови для розвитку інтенсивного й високорозвинутого сільського господарства. Здавалося б, така країна приречена на економічний успіх, але, як показує практика нашого життя, це далеко не так. Чому?

Аналіз попередніх досліджень. Вищенаведену проблему постійно досліджують безліч науковців [1 – 4;], які системно намагаються дати відповідь на проблемні питання розвитку української економіки, та життя стає щоразу нові й нові питання. Очевидно, щоб вирішити їх, необхідно заглянути в історію.

Мета дослідження – дати порівняльну характеристику розвитку економіки УРСР та України, яка є її правонаступницею. **Висновки.** Зараз Україна перебуває на важливому етапі пошуку свого місця в новій системі міжнародної спільноти, побудови нових відносин із європейськими структурами. Перспектива членства в ЄС для України – додатковий вагомий стимул та мотиваційний фактор внутрішніх реформ, цивілізованого врегулювання всіх внутрішніх та зовнішніх неузгодженостей. Від інтеграції України до ЄС виграють не тільки Україна, а й уся центрально-континентальна Європа, отримавши Україну як країну великих та потенційних ресурсів та країну-партнера.

Ключові слова: незалежність, ВВП, ринкова економіка, корупція, олігархи, політична еліта, ринок, інвестиції, приватизація.

УКРАИНА И УССР: ДВЕ ПАРАДИГМЫ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ

ЕВСЕЕВА Г.П.^{1*}, *д-р н. гос. упр., проф.*,КРИВЧИК Г.Г.^{2*}, *д-р іст. наук, проф.*

^{1*} Кафедра українознавства, Государственное высшее учебное заведение "Приднепровская государственная академия строительства и архитектуры", ул. Чернышевского, 24-а, 49600, Днепропетровск, Украина, тел. +38 (0562) 46-94-98, e-mail: evseeva@i.ua, ORCID ID: 0000-0001-9207-6333

^{2*} Кафедра українознавства, Государственное высшее учебное заведение "Днепропетровский национальный университет железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна", ул. Лазаряна, 2, Днепропетровск, Украина, тел. +38(0562)373-15-79, e-mail: genn.crivchick@yandex.ua. ORCID 0000-0001-7504-4575.

Аннотация. Постановка проблемы. По территории и численности населения Украина входит в число крупнейших стран Европы. Две трети Украины составляют плодородные черноземы. Она богата каменным углем Донбасса, железными и марганцевыми рудами Приднепровья, мрамором Закарпаття и Житомирщины. Больше 1 700 наименований полезных ископаемых содержится в ее недрах. Украина имеет мощную горную и цветную металлургию, электроэнергетику, практически все современные отрасли машиностроения, включая космическую, развитую пищевую и легкую промышленность, необходимые условия для развития интенсивного и высокоразвитого сельского хозяйства. Казалось бы, такая страна обречена на экономический успех, но, как показывает практика нашей жизни это далеко не так. Почему? **Анализ предыдущих исследований.** Вышеприведенную проблему постоянно исследуют множество ученых [1 – 4], которые системно пытаются дать ответ на проблемные вопросы развития украинской экономики, но жизнь ставит все новые и новые задачи. Очевидно,

чтобы решить их, необходимо заглянуть в историю. **Цель исследования** – дать сравнительную характеристику развития экономики УССР и Украины, которая является ее правопреемницей. **Выводы.** Сейчас Украина находится на важном этапе поиска своего места в новой системе международного сообщества, построения новых отношений с европейскими структурами. Перспектива членства в ЕС для Украины – это дополнительный весомый стимул и мотивационный фактор внутренних реформ, цивилизованного урегулирования всех внутренних и внешних шероховатостей. От интеграции Украины в ЕС выигрывают не только Украина, но и вся центрально-континентальная Европа, получив Украину как страну больших и потенциальных ресурсов.

Ключевые слова: независимость, ВВП, рыночная экономика, коррупция, олигархи, политическая элита, рынок, инвестиции, приватизация.

UKRAINE AND USSR: TWO PARADIGMS OF THE ECONOMIC DEVELOPMENT

YEVSEIEVA G. P.^{1*} *Dr. Sc., Prof.*

KRIVCHIK G.G.^{2*} *Dr. of historical science, Prof.*

^{1*} Department of Ukraine-study, State Higher Education Establishment “Pridneprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture”, 24-A, Chernishevskogo str., Dnipropetrovsk 49600, Ukraine, тел. +38 (0562) 46-94-98, e-mail: evseeva@i.ua, ORCID ID: 0000-0001-9207-6333

^{2*} Dnipropetrovsk university of railway transport named after academical V. Lazaryan. тел. +38(0562)373-15-79, e-mail: genn.krivchick@yandex.ua. ORCID 0000-0001-7504-4575.

Summary. Problem statement. Ukraine is among the largest countries in Europe according to territory and population. Two-thirds of Ukraine consists of fertile soils. It is rich of Donbass coal, iron and manganese ores of Dnieper, marble of Zakarpattia and Zhytomyr. More than 1 700 kinds of minerals resources is inside its interior. Ukraine has a rich mining and non-ferrous metallurgy, electric power, almost all modern engineering, including space, developed food and light industry, the necessary conditions for the development of highly intensive and sustainable agriculture. And this country could be doomed to economic success, but as the practice of our life shows that is not true. Why? **Purpose.** This problem constantly is explored by many researchers [1 – 4] who tries systematically to answer the problematic issues of the Ukrainian economy, and life gives us every time new and new challenges. Obviously, to solve them, you need to look at history. The purpose of our study to give comparative characteristics of the economy of USSR and Ukraine, being its successor. **Conclusions.** Now Ukraine is on an important stage of finding its place in the new international community, making a new relationship with the European institutions. The prospect of EU membership for Ukraine is an additional important incentive and motivational factor of internal reforms, civilized regulation of all internal and external inconsistencies. Integration of Ukraine into the EU will effective not only for Ukraine but also for the whole central and continental Europe, having got Ukraine as a country of great and potential resources.

Key words: independence, GDP, market economy, corruption, the oligarchs, the political elite, market, investment, privatization.

Постановка проблеми. За територією і кількістю населення Україна входить в число найбільших країн Європи. Дві третини України складають родючі чорноземи. Вона багата кам'яним вугіллям Донбасу, залізними й марганцевими рудами Придніпров'я, мрамуром Закарпаття й Житомирщини. Понад 1 700 найменувань корисних копалин міститься в її надрах. Україна має потужну гірничу й кольорову металургію, електроенергетику, практично всі сучасні галузі машинобудування, включаючи й космічну, розвинуту харчову й легку промисловість, необхідні умови для розвитку інтенсивного й високо розвинутого сільського господарства. Здавалося б, така країна приречена на

економічний успіх, але, як показує практика нашого життя, це далеко не так. Чому?

Аналіз попередніх досліджень. Вищенаведену проблему постійно досліджують безліч науковців [1 – 4;], які системно намагаються дати відповідь на проблемні питання розвитку української економіки, та життя ставить щоразу нові й нові питання. Очевидно, щоб вирішити їх, необхідно заглянути в історію.

Мета дослідження – дати порівняльну характеристику розвитку економіки УРСР і України, яка є її правонаступницею.

Виклад основного матеріалу. Історія відвела 22 роки для мирного розвитку України як незалежної держави. Очевидно, вже

можна визначити основні особливості економічного розвитку країни в період, що розпочався після проголошення державної незалежності України й закінчився “Революцією гідності” в лютому 2014 року, відколи країна почала жити за правилами т. зв. революційної доцільності й законами воєнного часу. Цей період має особливе значення для України. Він став перехідним періодом від тоталітаризму до демократії, від командної економіки до ринкової. Український народ отримав шанс самостійно розпоряджатися своєю долею, будувати суверенну державу й громадянське суспільство.

Від радянської доби Україні дістався досить потужний економічний потенціал. За класифікацією ООН, УРСР сягала рівня надрозвиненої промислової держави, її ВВП на душу населення за паритетом купівельної спроможності перевищував середньосвітові показники на 11 %. [7, с. В1]. Вагомим був внесок України в розвиток народногосподарського комплексу СРСР. У 1990 р. Укра-

їна забезпечувала чверть союзного виробництва машинобудівної промисловості. Виробництво окремих видів продукції УРСР у загальносоюзному виробництві становило: вугілля – 23 %; прокат чорних металів – 35%, труби сталеві – 11 – 45 %; екскаватори – 30 %; машини бурякозбиральні – 100 % тощо [8, с. 172], що значно перевищувало частку населення республіки в складі населення країни.

Водночас економіка УРСР, як і всього Радянського Союзу, була край витратною та екологічно небезпечною, вона погано сприймала завоювання науково-технічного прогресу, недостатньо задовольняла елементарні побутові потреби людини. Ставши на шлях розбудови власної держави, український народ мусив провести глибокі економічні реформи, які б забезпечили стрімкий економічний прогрес і задоволення потреб людей. Основні напрями економічних реформ в Україні відображені в таблиці.

Таблиця

Економічні системи УРСР і України

УРСР	Україна
1. Взаємозалежність, кооперація економік УРСР та інших республік в єдиному народногосподарському комплексі СРСР	1. Самодостатність національної економіки в умовах орієнтації на європейський ринок
2. Командно-адміністративна економіка	2. Економіка базується на приватному інтересі
3. Планове господарство (п'ятирічні плани)	3. Ринок, що регулює виробництво
4. Державна власність на засоби виробництва (колгоспно-кооперативна – по суті, державна власність)	4. Основна форма власності – приватна, за наявності невеликої частки державної власності
5. Соціалістичний принцип оплати праці	5. Ліберальний принцип доходів

До проголошення державної незалежності економіка республіки була тісно пов'язана з економікою інших республік і всього СРСР. Українська економіка не була національною. Більшість українських підприємств працювала в кооперації з підприємствами, розташованими за межами республіки. Україна одержувала з інших республік СРСР повністю зерно- і картоплюзбиральні комбайни, косарки тракторні, вагони метрополітену, пасажирські вагони, 97 % вантажних автомобілів, 93 % тролейбусів, 88 % технологічного обладнання для легкої промисловості, понад 70 % легкових автомобілів, понад 50 % тракторів, баштових кранів, ме-

талообробних верстатів, ковальсько-пресових машин, кормозбиральних комбайнів і тракторних причепів [8, с. 172].

Формування національної економіки означало: з одного боку, становлення власної фінансово-економічної політики, з іншого – розвиток рівноправного фінансово-економічного співробітництва з іншими країнами світу. Практично з нуля створені Національний банк України, комерційні банки, експортно-імпортні організації, Українська фондова біржа та інші інститути, які в економіці виконують ту саму роль, що кровоносна система в живому організмі. У 1992 році введено тимчасову власну валюту – ку-

поно-карбованці, а в 1996 – запроваджено гривню.

У розвитку національної економіки позитивну роль відіграло залучення іноземних інвестицій. Обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку України за 1991 – 2001 рр. становив близько 4 млрд доларів [6], що певною мірою сприяло впровадженню нових технологій, використанню передового зарубіжного досвіду, розвитку малого й середнього бізнесу. На жаль, обсяги цих інвестицій були значно меншими порівняно з тими, що отримали, наприклад, інші країни Східної Європи.

Розвивалася міжнародна торгівля. Цьому значною мірою сприяло набуття в 2008 р. Україною членства у Світовій організації торгівлі (СОТ). Завдяки цьому були скасовані окремі обмеження та лібералізовані умови доступу на зовнішній ринок для цілої низки українських товарів, зокрема, металургійної, хімічної, машинобудівної, сільськогосподарської галузей. Якщо в 2000 р. зовнішньоторговельний оборот України становив 30 млрд доларів, то в 2013 – близько 163 млрд доларів [6].

Яскравим прикладом міжнародної економічної й науково-технічної кооперації, стала участь низки українських підприємств зокрема, КБ “Південне” і виробничого об’єднання “Південмаш” у міжнародному проекті “Морський старт” щодо запуску й експлуатації ракетно-космічних комплексів з екваторіальної зони в Тихому океані. Щоправда, подібні приклади ніяк не могли компенсувати колосальні економічні й науково-технічні втрати України від розриву традиційних господарських зв’язків радянської доби.

Як вважають економісти, головною причиною економічного застою в СРСР було домінування командно-адміністративних методів управління економікою. В УРСР діяла командно-адміністративна система, за якої використовувалися переважно позаекономічні, зокрема, ідеологічні методи управління. Економічні стимули мали підпорядковане, другорядне значення. Радянська економіка дозволила успішно виконати завдання індустріалізації, мобілізації всіх ресурсів під

час Великої Вітчизняної війни, в умовах «холодної війни», однак вона не кращим чином відреагувала на виклики науково-технічної революції, була затратною, а головне – виявляла певну байдужість до елементарних людських потреб. По суті у нас діяв принцип, який свого часу образно сформулював знаний радянський поет В. Маяковський: “Спочатку будемо будувати домни, а домики потім”. У 1930-ті роки ХХ ст. цей принцип спирався на масовий ентузіазм людей і спрацьовував успішно, потім, починаючи з 1970-х, суспільство втомилося від нього й зажадало економічної свободи й ринкової економіки.

У ході економічних реформ такий перехід відбувся. Він означав перехід до капіталістичної економіки, за якої головною мотивацією для продуктивної і якісної роботи працівників став особистий економічний інтерес.

1990 рік став останнім роком так званих радянських п’ятирічок. Відтоді у народне господарство України було запроваджено ринкову економіку, яка, на думку її ідеологів, була більшою мірою зорієнтована на суспільні потреби. Функції регулятора кількості й якості продукції став виконувати ринок. У результаті споживчий ринок наповнився товарами, зник їх дефіцит, що був, як відомо, хронічною хворобою радянського суспільства. Асортимент товарів у наших супермаркетах майже не відрізняється від того, що продається в Європі. Збулася давня мрія наших людей: сьогодні можна купити практично все що завгодно. У сфері побутових послуг діє принцип: “За ваші гроші будь-які примхи”. Щоправда, більшість цих товарів – іноземного, здебільшого китайського, неякісного виробництва.

Основа капіталістичної економіки – приватна власність. В Україні швидкими темпами здійснювалися роздержавлення й приватизація промислових підприємств. На базі колгоспів і радгоспів створювалися селянські (фермерські) господарства або інші корпоративні форми господарювання – господарські товариства чи аграрні виробничі кооперативи. Була ліквідована державна монополія на засоби виробництва, сформо-

вана багатокладна економіка. На початок 2000-х років в Україні форму власності змінили понад сто тисяч об'єктів, унаслідок чого в державній власності залишилося менше ніж 15 % підприємств [10, с. 54]. Частка приватного сектора в структурі ВВП становила близько 65 %: від 40 % у виробництві електроенергії до 98 – 99 % у хімічній і легкій промисловості [9].

Кардинальні зміни відбулися в системі розподілу доходів. Якщо в радянські часи в державі діяв принцип соціальної рівності, вирівнювання доходів, то в сучасній Україні, була запроваджена ліберальна політика, за якої людина має необмежені можливості для зростання особистого достатку й збагачення, але й водночас втрачає низку соціальних гарантій. Так, згідно з Конституцією України, кожен громадянин має право на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї, але це не означає, що держава його гарантує, що у свою чергу, викликало появу значного соціального розшарування в суспільстві.

В Україні сформовано розподіл за доходами, що притаманно не європейським, а латиноамериканським країнам, де основна частина населення концентрується в групі з низькими доходами, а розрив між багатими і бідними постійно збільшується. Різниця в доходах між 10 % найбагатших і 10 % найбідніших жителів України стрімко збільшилася від 4,5 до 50 й більше разів, що як мінімум у 10 – 15 разів вище, ніж в економічно розвинутих країнах [6, с. 41]. На думку фахівців, це завжди становитиме потенційну загрозу соціального вибуху, що, по суті, й стало однією з глибинних причин “майданної революції” 2014 року.

У суспільстві відродилося класове протистояння. З'явилася олігархія. В Україні сформувалася така форма державного врядування, яку можна охарактеризувати як “олігархічна республіка”. Яскравим підтвердженням цього стало обрання Президентом України П. Порошенка, який, за даними журналу “Форбс”, на момент свого обрання володів власністю вартістю в 1,7 млрд доларів [15].

На жаль, результати економічної політики періоду незалежності України важко назвати втішними. Економіка України поки навіть не спромоглася зберегти той рівень, на якому вона перебувала до проголошення державної незалежності. За період 1965 – 1985 рр. національний дохід в УРСР збільшився в 2,5 рази [5]. Натомість ліберальні економічні реформи, про які йшла мова, спричинили економічне падіння, яке продовжувалося до 1999 р., коли ВВП України становив 40,8 % від рівня 1990 р.

Згодом настав певний економічний підйом. У 2008 р. рівень ВВП України становив 74,2% від 1990 р. Потім знову падіння. У 2013 р. рівень ВВП упав порівняно з 1990 р. до 69,4 % [5]. У 2012 р. він був на 40 % нижчим середньосвітового рівня. Гіршими за цей період були показники тільки в Молдові – 44 %, Грузії – 45 %, Сербії – 56 % [7].

Економіка України періодично перебувала в кризовому стані. До цього слід додати такі негативні явища як: збереження й поглиблення структурних деформацій в економіці; катастрофічний рівень фізичного й морального старіння виробничих фондів; неефективне використання економічного потенціалу; низький рівень економічної свободи і високий – економічного ризику; загроза безпеці держави у сфері енергопостачання (імпортується 53 % енергоносіїв); «тінізація» й криміналізація економіки (тіньовий сектор становить 60 %); формування державних і недержавних монополій, які гальмують розвиток вільної конкуренції тощо. Як влучно зауважив В. В. Юрчишин, директор економічних програм Українського центру економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова: “Розвиток економіки України за роки незалежності є історією втрачених можливостей” [6].

По суті, відбулася деіндустріалізація країни. Багато чого, що створено вкрай напруженою працею багатьох поколінь українського народу, зруйновано. Вітчизняна промисловість відстала не тільки від розвинутих країн, й країн так званого третього світу.

Висновки. Наразі Україна перебуває на важливому етапі пошуку свого місця в новій системі міжнародної спільноти, побудови нових відносин з європейськими структурами. Перспектива членства в ЄС для України – це додатковий вагомий стимул та мотиваційний фактор внутрішніх реформ, цивілізо-

ваного врегулювання всіх внутрішніх та зовнішніх неузгодженостей. Від інтеграції України до ЄС виграє не тільки Україна, а й уся центрально-континентальна Європа, отримавши Україну як країну великих та потенційних ресурсів та країну – надійного партнера.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Шевчук О. Б. Глобально-інформаційна економіка та синергетичний підхід до її дослідження / О. Б. Шевчук ; НАН України, Ін-т екон. прогнозування. – Київ : Фенікс, 2004. – 112 с.
2. Петренко М. І. Економіка України у 1940-2008 роках (основні показники) та країн СНД у 1992 – 2008 роках : практ. посіб. / М. І. Петренко, І. А. Бондарчук, А. Г. Драбовський ; Укоопспілка, Вінниц. коопер. ін-т. – Вінниця : Консоль, 2010. – 213 с.
3. Економіка України: глобальні виклики і національні перспективи : колективна монографія / ред. В. Ф. Беседін, А. С. Музиченко ; Н.-д. екон. ін-т, Уманський держ. педаг. ун-т ім. Павла Тичини. – Київ : НДЕІ, 2009. – 492 с. – Бібліогр.: с. 486 – 491.
4. Економіка України: потенціал, реформи, перспективи : у 5 т. / ред. В. Ф. Беседін ; Н.-д. екон. ін-т. – Київ, 1996.
5. Жизненный уровень населения // Студопедия – лекционный материал для студентов. – Режим доступа: ukrmap.su/ru-uh11/1084.html.
6. Нова Україна очима українських експертів: подальший шлях трансформації. Експертна дискусія : звіт, 5 березня 2014 р., Брюссель. – Режим доступу: <http://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd>
7. Кузнецов А. Страна в объятиях транснационального капитала / А. Кузнецов // 2000. – №28. – 12-18 июля. – С. В1,3.
8. Лукашевич Л. М. Україна: Історико-економічний огляд : монографія / Л. М. Лукашевич. – Київ : МАУП, 1997. – 208 с.
9. Пасхавер А. Иностранным компаниям не нужен порядок в Украине / А. Пасхавер. – Режим доступа: <http://context-ua.com/print/interview/3724.html>.
10. Про внутрішнє і зовнішнє становище України в 2003 році. Послання Президента України до Верховної Ради України / Л. Д. Кучма. – Київ, 2004.
11. Ребров С. Трясина коллапса: как избежать пробуксовки? /С. Ребров // 2000. – 2014. – № 23. – 6–12 июня. – С. В4.
12. Економіка підприємства / П. П. Руснак, В. Г. Андрійчук, А. А. Ільєнко, Г. В. Черевко, В. М. Микитюк ; ред. П. П. Руснак. – Біла Церква : Білоцерк. держ. аграр. ун-т, 2003. – 256 с.
13. Симоненко П. Так дальше жить нельзя. Политик о политике : [сб ст.] / П. Симоненко. – Київ : Адеф-Украина, 2009. – 192 с.
14. Економіка України: потенціал, реформи, перспективи : у 5 т. / ред. В. Ф. Беседін, Н. Ю. Гончар. – Київ, 1996. – Т. 3 : Макроекономічна політика, прогнозування і державне регулювання економіки. – 440 с.
15. Хроники миллиардеров: благотворительная ложа Абрамовича и новая жертва Айкана // Forbes. – 2014. – 25 июля. – Режим доступа: www.forbes.ru/milliardery-photogallery.

REFERENCES

1. Shevchuk O.B. *Global'no – informatsiyna ekonomika ta sunergitychnyi pidkhid do yii doslidzhennia*. [Global – information economic and synergetic approach to the study]. NAN Ukrainy, Instytut econom. prognozuvannya – NAS Ukraine, Institute of economic forecast. Kyiv, Fenics, 2004. 112 p.
2. Petrenko M. I., Bondarchuk I. A., Drabovs'kyi A. G. *Ekonomika Ukrainy v 1940-2008 rokakh (osnovni pokaznyky) krain SND v 1992-2008 rokakh* [Ukraine's economy in 1940-2008 years (main indicators) and CIS countries in 1992-2008 years]. *Prakt. posib.-scientific collection*. Vinnytsya : VKI: Konsol', 2010.213 p. (in Ukrainian).
2. Besedin V. F., Muzichenko A. S. *Ekonomika Ukrainy: globalni vyklyky i natsionalni perspektyvy* [Ukraine's economy: global challenges and national perspectives]. *Kolektivna monografiya, Naukovo-doslidnyi ekonomichni in-t, Umans'kyi derzh. pedagogichni in-t im. Pavla Tychny. Monograph, SREI, USPI named after Pavel Tychna*. Kyiv, NDEI, 2009. 492 p. (in Ukrainian).
3. Besyedin V. F. *Ekonomika Ukrayiny: potencial, reformy, perspektyvy* [Economy of Ukraine: potential reform projects]. *Naukovo-doslidnyi ekonomichni in-t.- SREIK*, 1996. (in Ukrainian).

4. *Zhyznenny uroven' naseleniya* [The standard of living of the population]. Available at: ukrmap.su/ru-uh11/1084.html. (in Russian).
5. *Zvit Ekspertna Dyskusia "Nova Ukraina ochyma ukrayinskykh ekspertiv: podalshyi shlyiah transformatsii"* [Report Expert Discussion "new Ukraine by eyes of Ukrainian experts: the further way of transformation"]. Available at: www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd. (in Ukrainian).
6. Kuznecov A. *Strana v ob'yat'yakh transnatsional'nogo kapitala* [The country is in the arms of transnational capital]. 2000, no. 28. (in Russian).
7. Lukashchuk L. M. *Ukrayina: Istoryko-ekonomichnyi oghlad: [Ukraine: historical and economic review:] Monografiia – Monograph*. Kyiv, MAUP, 1997. 208 p. (in Ukrainian).
8. Paskhaver A. *Inostrannym kompaniyam ne nuzhen poryadok v Ukraine* [Foreign companies are out of needs of order in Ukraine]. Available at: <http://context-ua.com./print/interview/3724.html>. (in Russian).
9. *Pro vnutrishnie i zovnishnie stanovyshche Ukrayiny v 2003 rotsi. Poslannia Prezidenta Ukrayiny do Verkhovnoi rady Ukrayiny* [On the internal and external situation of Ukraine in 2003. The speech of President of Ukraine to the Verkhovna Rada of Ukrain]. Kyiv, 2004. (in Ukrainian).
10. Rebrov S. *Tryasina kollapsa: kak izbezhat' probuksovki?* [Bog collapse: how to avoid slipping?]. 2000 – 2014. (in Russian).
11. Rusnak P. P. Andriychuk V. G. *Ekonomika pidpriemstva*. [Enterprise Economics]. Bila Tserkva, Bilocerk. derzh. agrar. un-t, 2003. 256 p. (in Ukrainian).
12. Simonenko P. *Tak dal'she zhyt' nel'zya. Politik o politike* [You must not live in such way any more. The politician is about politician]. Sbornik statey –collection of articles. Kiev. ADEF-UKRAYNA, 2009. 192 p. (in Russian).
13. Besyedin V. F., Gonchar N. Yu. *Makroekonomichna polityka, prognozuvannia i derzhavne reguliuvannia ekonomiky* [Macroeconomic policy, forecasting and state regulation of economy]. 1996. 440 p. (in Ukrainian).
14. *Khroniki milliarderov: blagotvoritel'naya lozha Abramovicha i novaya zhertva Aikana* [Chronicles of billionaires: Abramovich charity box and a new victim of Aikana]. Available at: www.forbes.ru/milliardery-photogallery. (in Russian).

Стаття рекомендована до друку 26.02.2015 р. Рецензент: д-р т. н., проф. Ю. В. Орловська.
Надійшла до редколегії 12.01.2015 р. Прийнята до друку 18.01.2015 р.